

EL CASTELL D'ENVEJA EL 1513

Xavier Sorní Esteva

Resum:

Es dona e coneixer l'inventari dels bens del castell i fortalesa d'Enveja (Vilanova i la Geltrú, abans Vilanova de Cubelles) realitzat el 29 de maig de 1513 i també el motiu que l'originà.

Mots clau:

Inventari, castell d'Enveja, Tomàs d'Arassó, Bernardí d'Avinyó.

Recentment, en aquesta mateixa revista, fou publicat un article sobre el senyoriu d'Enveja a les darreries de la Baixa Edat Mitjana. D'acord amb el propi resum, l'estudi determinava, a partir de documentació de l'Arxiu Parroquial de Santa Maria de la Geltrú, els canvis de senyor d'Enveja durant els segles XIV i XV, observant a la vegada la relació amb la castlania de Cubelles. L'estudi, tot promentent una prossecció de la recerca amb documentació del segle XVI, es detenia el 1500, quan Joan d'Arassó era senyor de la quadra d'Enveja i castlà del castell de Cubelles¹.

La present col·laboració, tot i que aporta alguna dada referent a la successió del senyoriu d'Enveja a començaments del segle XVI, per propòsit, res té a veure amb l'esmentada prossecció. L'objectiu és senzillament oferir una aproximació a com era i què hi havia en el castell d'Enveja el dia 29 de maig de 1513 mitjançant un inventari localitzat també a l'Arxiu Parroquial de Santa Maria de la Geltrú².

Segons l'esmentat estudi, el 1485 morí Na Mariana, senyora de la quadra d'Enveja i castlana del castell de Cubelles. Na Mariana, o bé no tingué fills o bé no en deixà de vius, puix l'hereu universal fou el seu marit Joan d'Arassó, viu encara i senyor d'Enveja el 1500.

S'ignora la data de defunció de Joan d'Arassó, però, amb seguretat, era ja mort bastant abans del maig de 1513 segons dona a entendre el document objecte d'estudi.

Fruit segurament d'un segon matrimoni, Joan d'Arassó tingué un fill, Tomàs d'Arassó, que seria l'hereu i per tant senyor de la quadra d'Enveja. El 1513, Tomàs d'Arassó era encara molt jovenet i orfe de pare i mare. El seu tutor i curador era el Magnífic Senyor Jaume Vicens, cavaller (*milite*), senyor del castell de la Geltrú.

El primer de maig de 1513 fou un dia fatídic pel nen Tomàs d'Arassó, el darrer de la seva curta vida: s'ofegà en el mar. El document anota aquest trist esdeveniment amb una frase figurada digne de ser transcrita: "... *dictus pupilli Thoma de Araço natando in mari solvit debitum nature...*" (... el dit pupil Tomàs d'Arassó, nedant al mar, saldà el deute amb la natura...). La mort prematura d'aquest nen, segurament per no tenir germans, significà d'immediat un canvi de nom de llinatge en el senyoriu

Reembres, núm. 3. Any 1993. Pàgs. 11-13.

d'Enveja. El nou senyor d'Enveja seria un Avinyò: Bernardí d'Avinyò, donzell, senyor de la quadra Descortey (sic), àlias de Catalunya³.

Ara per ara s'ignora el grau de parentiu de Bernardí d'Avinyò amb Tomàs d'Arassó. El document només indica que eren parents. Una possibilitat és que la mare de Tomàs d'Arassó fos una Avinyò, i, per tant, que Bernardí d'Avinyó fos un oncle o cosí.

Com a conseqüència de la mort de Tomàs d'Arassó, el 29 de maig de 1513 (data del document) es constituïren, en presència de Joan Urgellés, Miquel Plant i Joan Garau, testimonis especialment cridats, Bernardí d'Avinyó i Jaume Vives, tutor del difunt Tomàs i portador de les claus del castell i fortalesa d'Enveja. El motiu era el simbòlic però obligat acte de tancament del castell d'Enveja, que consistia en tancar la porta, pujar a la torre per l'interior i "*alia hiis asueta per opportuno et cum Cerimoniis necessariis*".

A més, aquell mateix dia, Bernardí d'Avinyó requerí rebre l'inventari del bens del castell d'Enveja, el qual fou fet en presència dels mateixos testimonis.

L'inventari, sense tenir un interès extraordinari, dóna idea de les estances que en aquells moments tenia la casa d'Enveja i, naturalment també, els bens mobles que contenia.

El nombre d'estances, deixant de banda la torre, citada però no inventariada potser per no contenir res, era com a mínim de sis: l'entrada, el celler, la sala major, un cambró, la cuina i la cambra sobre el portal. Hi havia, doncs, baixos i un pis. Es troba a faltar a l'inventari l'ermita o capella dels Sants Joan d'Enveja, però, com es veurà, hi havia a la casa alguns elements litúrgics de dir Missa.

El portal major es tancava amb unes portes amb forrellat i pany. Estaven en aquells moments en bon estat.

Entrant, començant per mà esquerra, hi havien dos cups de fusta, un de cinquanta càrregues i l'altre de quaranta, i també un gran banc. El pou també estava a l'entrada, amb la seva corriola i unes galledes velles. Hi havia també un rella vella, un càvec, una cassa i un poal, tot sotil.

Des de l'entrada es devia poder accedir al celler, on hi havia bastantes botes: una de quatre càrregues, una de deu, dues de dotze, una de setze i una de divuit. La bota de divuit no estava buida; contenia vuit càrregues de vi vermell bo. També hi havia dues mitges botes, dues cortaroles sotils, dues gerres olieres, un cubell de fusta prima, una mànega sotil per col·lar mares i un banc de cup.

L'estança més important de la planta baixa era l'anomenada sala major, que serviria de menjador. Potser era en el centre on estava situada una taula de roure de Flandes amb els seus petges. Hi havia també un llit amb la seva màrfega i quatre posts, unes caixes, un armari llevadís, un ciró de canya de quaranta quarteres i una "anthola" per farina. Pel cap de la sala s'accedia a un cambró on només hi havia una mitja quartera quadrada amb dues peces de cortines.

A la cuina, seguint l'ordre de l'inventari, hi havia una pastera sense petges sotil, una caixa de fusta groga també sotil, dues cadires de costelles igualment sotils, un cofre sense cobertor, una caixa de fusta grossa sotil, una estrada groga de tres

trons, un cofret petit ferrat, una taula amb els seus capitells, uns bancs i un pitxell d'estany, una paella, una garbella de jonc, una caldera dolenta i dues posts i un banc.

A la “*cambrà sobre lo portal*”, és a dir, a l'habitació del primer pis, hi havia una màrrega amb els seus posts i bancs, una estrada amb tres trons, un cofre “de la forma major”, un mig cofre, un missal de pergami i una poca roba, en gran part d'us religiós: tres casulles de seda, dos camís, un manteller de brocat, un pal·li amb el seu frontal de brocat, dues tovalles, una de brodada i l'altra llisa, i una casulla de seda amb els seus complements.

En el seu conjunt, aquest inventari, si es té en compte la importància, al menys a nivell local, de la quadra i senyoriu d'Enveja, sobta per la migradesa de bens i per l'escassetat d'objectes sumptuaris. Per altra banda, dóna la impressió, si nó d'abandonament, sí de deshabitatge. Llevat de vuit càrregues de vi vermell, res es troba a l'inventari de consumible. Els dos grans cups de l'entrada i les botes del celler potser només testimoniaven una abandonada, però no llunyana, gran activitat vinícola de la casa d'Enveja.

Segurament feia temps, potser des de la mort de Joan d'Arassó, que ni hi vivia ningú. El més probable és que Tomàs d'Arassó, un cop orfe, hagués anat a viure amb el seu tutor i curador al castell de la Geltrú.

Notes

¹ Ferrer, Josep; Orriols, M.LL.; Sanz, Ferran; Sorní, Xavier: *El senyoriu d'Enveja i la castalania de Cubelles a les darreries de la Baixa Edat Mitjana*. Reembres, Plecs d'Història i Cultura, (1) 3/8 (1993).

² A.P.G., Manual 10, f. 62/66.

³ Bernadí d'Avinyó, segons acredita un document del mateix Arxiu i Manual, fol. 161, datat el 26 de gener de 1511 (més d'un any abans), era fill de Bartomeu d'Avinyó, donzell, senyor de la casa i quadra Descortey àlias de Catalunya en el terme del Castell de Ribes.